

Samrådsyttrande över Skånes **regionplan 22**

210430

Jag yttrade mig över utvecklingsstrategin, *Det öppna Skåne*, förra året (bifogas). Denna uppföljning tar också upp tillspetsad klimatkris, pandemin, bebyggelselokalisering och demokratin samt påpekar, använd Tideografins begrepp och metoder.

Jag läser texten som då, med sökmotor på vissa, intressanta begrepp och blir besviken.

barn

t ex, nämns ett pr gånger till. "Bevara och utveckla ytor för barns lek och rörelse samt gröna miljöer.", " Med förtätning och ökad konkurrens om marken i städerna är det viktigt att bevara och utveckla ytor för lek och utevistelse", är viktiga påpekanden. Men fortfarande kraftlöst.

regionplan

En central invändning då var en uppenbar motsättning mellan regionkapitlet i PBL och regionplaneringens tolkning av sin roll.

Dels lagen som säger "En regionplan ska ange de grunddrag för (mark)användningen ... och (ska ange) riktlinjer för lokaliseringen av bebyggelse och byggnadsverk som har betydelse för länet". Vidare, "Planen ska ge vägledning för beslut om översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser"

Dels regionplaneringen som tolkade då situationen: "Kommunerna ansvarar självständigt för sin översiktsplanering och Region Skåne ansvarar för att en regionplan tas fram...". Dialog Ett delikat problem som fortfarande finns där.

Den nya lagen som säger ska vägleda och ge riktlinjer, dvs kommunerna ska 'ta mot', innebär ju att regionplanen ska hävda det övergripande perspektivet och liksom kommunerna i sin skala med sin översiktsplan vägleda, samordna till det gemensamma bästa. Jämför, balansen allmänna resp enskilda intressen.

De samtalsrundor som tycks bära 'dialogen', glesa informella samtal, Innebär starka krav på dokumentation av den kunskapsutveckling som där sker och av demokratiskäl. De tycks också ställa väldigt höga krav på regionplaneringens företrädare att i dialog ge vägledning, att företräda 'det allmänna', på denna nivå.

Kommunernas yttranden representerar ju bara underifrånperspektivet.

Medborgarna, skåningarna, hur inkluderas vi? Anmäls tydligen som för tungt och svårt av regionplanerarna. PBL regionkapitel 7 stadgar dock:

4 § Regionplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

5 § Bestämmelserna i 3 kap. om samråd, utställning och granskning gäller i tillämpliga delar

Hur kan man tillfredsställa ett uppenbart behov, att få skåningarna engagerade i sin verklighet och framtid? Få till en relation top-bottom? Förslag:

Region Skåne borde ha kapacitet att ha återkommande enkäter riktade till samtliga med frågor om upplevda kvaliteter i vardagslivet, om klimatkrisen, om fysisk/kulturell miljö etc. Det kan vidgas med att stimulera till dialogverksamhet, i t ex studiecirklar, fysiskt/på nätet. Resultat, ett rullande programarbete underifrån.

skalproblemet

Jag skrev också:

Skåne behöver en regionplanering för att klara tillväxtens anspråk på utrymme på ett ur alla aspekter hållbart sätt. Värna det skånska landskapet, nyttja det på bästa sätt, sköta livsmedelspotensen, balansera kommunernas intäktsdrömmar ...

Det är ju därför lagen tillkommit.

Det är nyttiga utgångspunkter nu med, men det konkreta landskapet saknas fortfarande. Nämns knappt, samma text återkommer. Nyhet är "som stark identitetsbärare". Det är allt, men det är bra: ett upplevt landskap! Ni skriver ju "kulturmiljö- och upplevelsevärden" t ex och mycket om "gestaltad livsmiljö" – kroppslighet, närvaro (återkommer nedan).

Passiviteten är anmärkningsvärd. "landskapet en styrka för Skåne", "landskap ska må bra" är väl bra, men vad leder det till? Inget vad jag kan se, annat än denna goda vilja. Landskapet är det vi har och lever i från 'mellan hus' till 'mellan hav', upplever kontinuerligt. Från vardaglig verklighet till kultur/identitet. Undermedvetna kvaliteter som regionplanen ska lyfta fram.

Jag saknar fortfarande metod för att hantera den enorma skalskillnaden mellan hela Skåne 9x12 mil och de verkligheter som behöver värnas. Då är vi på marken, är i rum smått eller stort, har landskapet kring oss avgränsat med bryn etc.

Det är lätt att vara kartans fångar, dvs man får inte bli kvar i överblickens skalor. Metoder krävs för att fånga upp de värden i det skånska landskapet som är av "betydelse för en hållbar utveckling i länet" som lagen säger. Hållbart i ekologisk, social och kulturell mening. Allt, sammantaget, skrämmande komplext, men inte skäl för att låta bli. Det gäller att hitta landskapsplaneringens 'jojo'. Från del till system och tvärtom. Hitta, problematisera och välja, dvs prioritera. Vad som blir gjort till de strategiska elementen i det hela. Synliggjorda. Möjliga att reflektera över.

En allmän planeringsmetod tillämpad för dessa aspekter. Komplexiteten är en uppenbar svårighet. Man får använda tiden, ta några steg i taget, testa metoder, gå i dialoger. Allt måste inte finnas från början, men något (som insikt och försök)

Exempel: Höje å utmed Lunds södra gräns. Ett öppet landskapsrum, plustioåkrar, ån, reningsverksdammar, rikt djurliv, det enda rekreationsområdet för SV halvan av Lund Ett ruralt landskap, intill det urbana. Del av det större öppna landskapet mellan Lund och Hjärup. Och del av ett gammalt ställningstagande från kommunalförbundets regionplan -72, där 'byarna' mellan Malmö och Lund icke skulle få växa samman. Varför? För den skånska identiteten, för att inte låta SV-skåne växa ihop till en urbanitet som på kontinenten.

Det är ett exempel på vad Regionplaneringens ansvar för landskapet Skåne innebär.

Klimatkrisen

Skåne är en förebild i klimatarbetet påstår man. Hur ser man det, hur ska det förstås?

Regionplan framstår som ett segt instrument. Att hinna med snabba förändringar är svårt. Men måste ändå kunna hanteras. Klimatkrisen är en sådan. Den har blivit accelererad på grund av för svaga resultat hittills.

Lunds kommuns klimatpolitiska råd: "För att nå kommunens klimatmål måste utsläppen minska med minst 7 procent per år vilket kommer att kräva att klimatarbetet breddas och utformas i samverkan..." närmast en fördubblad takt! Klarar vi det? (Klarar världssamfundet det?)

"Stora insatser kommer särskilt att behövas inom transportsektorn, som idag står för omkring hälften av växthusgasutsläppen ..."

Det gäller säkert Skåne också. Hur ska den vägledande funktionen användas här?

Som det är, är krisen knappt observerad, annat än som perspektiv (ordet finns en gång).

"För att minska utsläppen", "Omställningen till ett klimatneutralt och energisnålt transportsystem"

känns mest som kommentarer. "Klimatanpassning" är det frekvent använda uttrycket. Dvs bygg så att vi klarar av konsekvenserna av temperaturhöjningarna. Förgivettagna?

Så vänder man på steken, i stället för att prioritera, satsa allt på att slippa anpassning .

infrastrukturer

Förbättrad framkomlighet leder alltid till ökande trafikmängder. Mot denna sanning står regionens (och Sveriges) satsningar på just detta. Tydligt exempel är utbyggnaden av E22 i Lund. Transportsektorns utsläpp måste minskas radikalt och snabbt. Effektivast(?) är att låta trängseln förmå bilister att byta färd sätt. Tvärtom, är en katastrof regionplaneringen inte få bidra till. Här slår 'planeringsjojon' till igen. Relationen mellan storskaliga system och effekterna på marken, i människors verklighet. Vardagsmorgonens bekvämlighet, är det enklast ta bilen, eller är busshållplatsen tillräckligt nära för att konkurrera, 5 minuter. Regionplanen kan inte gömma sig bakom knutpunkter och kärnor

Kollektivtrafiksystemet måste komma från alla. Tidegeografin säger att det är hela resan, från frukostbordet till kontorsstolen som konkurrensen gäller, inte trafikingenjörernas optimerade linjesträckningar. Användbarhet och regularitet är viktigare än tiden. Närhet! Kollektivtrafiken ska ses som ett rotsystem för skåningarnas förflyttningmöjligheter. Bygg utmed rottrådarna!
Målet fördelning trafikslag 40-30-30 bär ett budskap (till SUVar och andra) att bilar får vi acceptera. Det är inte bra för klimatet och dålig pedagogik.

Järnvägsstationerna är bytespunkter för längre resor, så långt har regionplanen rätt. Men inte för utbyggnad i periferin med kilometervis avstånd. Att jobbresandet börjar och slutar med 20 minuters promenad är en kvalitet som få uppskattar. Cykla och parkera blir det bättre vardagsupplevelse? Ta bilen ligger närmre till.
Den nationella idén med ny stambana Malmö – Stockholm, vad innebär den för skåningar i allmänhet? En tredjedel kan resa snabbt till Jönköping, Linköping, Stockholm, om satsningen blir av. Resten av resandet i ett överfyllt spårssystem? Regionplaneringen tycks inte problematisera än mindre argumentera för större, nödvändiga satsningar. Skriver t ex: De största järnvägsstationerna i Skåne innefattar Malmö, Lund, Helsingborg, Triangeln, Hyllie, Hässleholm och Kristianstad. En uppräknig utan problematisering. Lund är Sveriges tredje mest trafikerade station, en knutpunkt i spårsystemet. Stationen är överbelastad redan nu och underdimensionerad. Trafikverket tror på 70% fler 2030. Lunds station är ett skånskt och nationellt strategiskt problem. Stationsområdet är redan fullt, kan inte vidgas för bättre kvaliteter. Bygga station i tunnlar tar tid. Vad gör man till dess?

bebyggelseutrymme

Skåne tänks växa till år 2050 med 300--600.000 invånare – varav Lund bygger för 50.000 fler till 2040, 8% av skåningarna nu, 25% av tillväxten. Gör alla kommuner likadant? (Staffanstorp som tänker sig mer skatteintäkter med att bygga intill Lunds service, där är väl snarare en fråga om att flytta kommungräns).

VAR finns det plats? Förtäta räcker inte, ens om man bortser från alla kvalitetskrav. Bygger vi som vi alltid gjort, två rumsenheter/person, mer? Med $e=1$, krävs 20-30 km² kvartersmark + allt annat. Om inte på SV-Skånes plusjordar, var då?
Plusjordarna krävs för livsmedelspotensen och för identiteten.
Eller betyder klimatkrisen och postcoronavärlden något annat. Kommer vi att förstå att det inte är hållbart. Regionplaneringen?
Denna överlåter nu till resp kommuner: var i, vad av sin areal i det skånska landskapet dessa ska placera bebyggelsen -oavsett de kvaliteter som regionplanen framhåller.

Regionplanen ska ange grunddragen för och ge riktlinjer för bebyggelselokalisering. Där måste regionen ta ett ansvar, ta ett större grepp på var befolkningstillväxten kan ske. Var, om inte plusjordarna. Skåne är stort och rikt. Rikt på intressanta miljöer i ett varierat landskap. Postpandemins och klimatkrisens boendepreferanser och kloka lokaliseringar vad innebär de i konkurrens med regionplaneringens fixering vid urbanitet?
Vad kan flerkärnighet och total satsning på kollektivtrafik ge för alternativa mönster? Bygderna kring Ringsjön och i ett stråk tvärsöver till Simrishamn erbjuder möjligheter till 'stadsbyar' kring hållplatser i varierat landskap och service utmed 'linjen'
Lliskvalitet avspeglas här i platsens/miljöns egenvärden och med tillgänglighet till Skånes "kärnor", när man vill och måste. Avstånd mätt i bekvämlighet och regularitet, inte tid.

gestaltad livsmiljö

Ett innebegrepp nu, men vad betyder det, vad innebär det? Arkitektur, form och design, vad menas med begreppen, konkret. Regionplaneringen säger inget om det, bara upprepar det, många gånger. "tvärsektoriellt perspektiv där arkitektur, funktion och konstnärliga värden samspelar" t ex. Funktion och konstnärlighet ingår väl i begreppet arkitektur. Skillnad arkitektur och design?

Att estetiskt organisera praktisk verklighet är kanske att gestalta i regionplaneringens perspektiv. Praktisk verklighet är mer konkret än 'livsmiljö'. Vardagslivets villkor, de kvaliteter som platsen ger dig, de som en gång organiserats och byggts också i medvetande om hur det upplevs med ens sinnen (estetiskt) och svarar mot ens behov. Gestaltad måste förstås som med kvalitet inbegripet. Att organisera miljön måste svara mot en uppsjö kvaliteter av olika slag.

"gestaltad livsmiljö följer en helhetssyn på formandet av livsmiljön,

... människan och människans behov som blir utgångspunkt.

... på olika sätt formar samhället och invånarens vardag"

"Helhetssyn, behov, vardag". Visst, men blir inget utan konkretioner.

"Planera hälsofrämjande miljöer. Väl gestaltade livsmiljöer och vardagsmiljöer som stimulerar till fysisk aktivitet är hälsofrämjande. All fysisk planering ska ta hänsyn till det." Visst. Det är bra.

Jag tar till ytterligare en dimension. Kinesiska askar, ryska dockor säger något om det absoluta i vår tillvaro och samtidigt den oerhörda kapaciteten i våra sinnen.

I varje ögonblick befinner man sig i ett (i princip) oändligt antal rum (med sig själv i centrum)

Vad man gör är att fokusera på den 'skala' som intresserar en. Man kan byta blixtnabbt.

Växla, från bordet framför sig till rymden utanför fönstret. T ex

Det är med sådana resurser vi bemästrar vår omgivning, vår vardag.

Till det, minne och förväntningar. Vi rör oss, genom rum efter rum i hus i stad i skog i landskap. Åtkomlig, tillgänglig, räckvidd är begrepp för våra möjligheter. Närhet, 5 min, med tiden inblandad. Också den kvalitativt upplevd.

Att vara regionplanerare är att vara i systemens och begreppens och politikens värld

Med de avslutande reflektionerna vill jag understryka det nödvändiga i att vara ständigt medveten om den motsatta dimensionen, att ständigt försöka vara konkret

– i vardagliga termer.

Lennart Nord
ark SARMSA